

6 - A gyerekek hatékony részvétele a tárgyaláson

Szerző : PILnet - Utoljára frissítve : 29.11.2022

A Gyermekjogi Egyezmény 12. cikke alapelveként rögzíti, hogy minden 18 éven aluli gyermeknek biztosítani kell a valódi részvételhez való jogot a rá vonatkozó ügyekben. Ezt a Pekingi Szabályok (14.2), valamint az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának 24. sz. Általános Kommentárja is megerősíti.

A fiatalkorúval szemben az eljárást az életkori sajátosságainak figyelembevételével kell lefolytatni. A fiatalkorúval történő írásbeli és szóbeli kommunikáció során a bíróságnak egyszerre és közérthető módon kell fogalmaznia. (lásd 5.4) A gyerekek személyes részvétele főszabály az ellenük indult eljárásban, miként a védő és a törvényes képviselő, mint segítők, jelenléte is.

Menü

- 6.1 A tárgyaláson való személyes részvételhez való jog
- 6.2 Magánélet védelme
- 6.3 Jog a törvényes képviselő tárgyaláson való jelenlétéhez

6.1 A tárgyaláson való személyes részvételhez való jog

A gyermek közvetlen részvétele a rá vonatkozó büntetőeljárásban főszabály, de a Be. 691. § (2) bekezdése kimondja, hogy a bíróság a tárgyalásnak a fiatalkorú megfelelő irányban haladó fejlődését hátrányosan befolyásoló része tekintetében rendelkezhet úgy, hogy azt a fiatalkorú távollétében tartsák meg. Például ha a gyermek vagy hozzátartozója egészségi állapotával, helyzetével kapcsolatban merülhet fel olyan adat, ami hátrányosan érintheti a fiatal lelki, mentális egészségét.

A bíróság akár a perbeszédnek során is dönthet a fiatalkorú eltávolításáról. (Be. 460.§) Ebben az esetben is fontos, hogy a tanács elnöke köteles ismertetni a távollétében megtartott tárgyalás lényegét a fiatalkorúval, legkésőbb a bizonyítási eljárás befejezetté nyilvánításának az időpontjáig. Ennek elmulasztása eljárási szabálysértésnek minősül.

Ezen kivételektől eltekintve a fiatalkorú személyes vesz részt a tárgyaláson. Részvételhez való jogának érvényesülését erősíti, hogy kötelező a védő jelenléte a tárgyalási szakban, valamint a fiatal törvényes képviselője, mint segítők is részt vehet.

Alapvető követelmény, hogy a fiatalkorúnak – amennyiben úgy dönt, hogy vallomást tesz – meg kell adni a lehetőséget arra, hogy összefüggően elmondja azt, amit szeretne, ezt követően pedig a bíró lehetőleg rövid, egyértelmű, a fiatalkorú értelmi szintjéhez igazodó kérdéseket tegyen fel. Fiatalkorú vádlott esetén nincs lehetőség tehát a felek általi úgynevezett „keresztkérdéses” meghallgatásra.

Az eljárási cselekményen, tárgyaláson való részvételhez a 12-14 éves gyermekkorú elkövetőt a törvényes képviselőjén keresztül idézik, és őt kötelezik arra, hogy a kiskorú megjelenéséről

gondoskodjon. 14-18 éves fiatalkorú esetén a törvényes képviselőt (a gyermek gondozását ellátó nagykorú személyt) is értesítik.

6.2 Magánélet védelme

A tárgyalás nyilvánossága a büntetőeljárás egyik legfontosabb alapelve, azonban a Be. 691. § (1) bekezdése alapján a bírói gyakorlat azt az álláspontot követi, hogy minden esetben zárt tárgyalást kell tartani, amikor a tárgyalás nyilvánossága valamilyen módon veszélyeztetné a fiatalkorú helyes irányú fejlődését. Ezen túlmenően a nyilvános tárgyalásokon csak a tanács elnökének engedélyével lehetséges felvételt készíteni.

Az engedély megadásának feltétele, hogy a felvétel nyilvánosságra hozatalához a felvételen megjelenő, eljárásban részt vevő személyek hozzájáruljanak.

Fiatalkorú vádlott hozzájárulásának hiányában felvétel készítésére csak súlyos bűncselekmény elkövetése esetén van lehetőség, csak az eljáró tanács elnökének engedélyével. Az, hogy mi számít "súlyos bűncselekménynek", a bíróság mérlegelésétől függ teljes mértékben. Ők döntenek el, hogy milyen szempontok alapján adnak lehetőséget a felvétel készítésére és teszik ezzel beazonosíthatóvá a fiatalkorút.

A bíróság által már korábban befejezett, fiatalkorú elkövető ellen indított ügy irataiba betekintést

viszont nem az eljáró tanács elnöke, hanem az adott bíróság elnöke engedélyezheti újságírók számára. Ha azonban a tárgyalás egészéről vagy annak egy részéről nyilvánosságot kizárta a bíróság, akkor nincs helye felvétel készítésének se, valamint az újságírók sem tekinthetnek be a későbbiekben az iratokba.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény rendelkezései alapján a képmás vagy hangfelvétel nyilvánosságra hozatalához kapcsolódó jogosultság személyhez fűződő jogosultságnak minősül. Fiatalkorú vádlott esetében azonban a tanács elnökének nyilatkoznia kell a törvényes képviselőt arra vonatkozóan, hogy engedélyezi-e felvétel készítését. Ha a törvényes képviselő az adott tárgyaláson nincs jelen, akkor a bíróság a szükséges nyilatkozat beszerzésének időpontjáig nem engedélyezheti a felvétel készítését még akkor sem, ha a fiatalkorú vádlott abba egyébként beleegyezik.

6.3 Jog a törvényes képviselő tárgyaláson való jelenlétéhez

A fiatalkorú érdekeinek érvényesülését biztosítja a törvényes képviselő jelenléte az ellene indult büntetőeljárásban. A törvényes képviselő fogalmát a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 4:146. § (1) bekezdése határozza meg, mely szerint a kiskorú gyermek vagy szülői felügyelet alatt vagy gyámság alatt áll. Ebből következik, ha a vádlott mindkét szülői felügyelete alatt áll, akkor bármelyikük eljárhat törvényes képviselőként. Ezzel kapcsolatos jogukat felváltva is gyakorolhatják.

A törvényes képviselő, mint segítőt (Be. 59.§) vehet részt az eljárásban, és feladata a fiatalkorú büntetőeljáráshoz köthető jogainak és jogos érdekeinek képviselése, illetve védelme, valamint a jogok gyakorlásának vagy kötelezettségek teljesítésének elősegítése. A hatályos magyar

szabályozás szerint a törvényes képviselő mellett a fiataalt segítheti a büntetőeljárásban nagykorú hozzátartozója, vagy a gondozását ellátó nagykorú személy is.

Mivel a gyermek hatékony részvételhez való jogának érvényesülése az egyedi ügyek egyéni körülményeire tekintettel komoly kihívást jelenthet az eljáró bíróságoknak, mindenképpen hivatkozni érdemes a releváns európai esetjogot: a T vs. UK esetet (a gyermek helyzetére és szükségleteire érzékeny eljárásról, a nyilvánosság kizárásának lehetőségéről fiataalkorúak ügyeiben,), valamint a Panovits vs. Ciprus ügyet (a törvényes képviselő szerepéről).

További információk

Dr. Nagy A. - Nagyné Dr Gál M.: A fiataalkorúak elleni büntetőeljárás sajátosságai. Forrás: ujbtk.hu

Dr. Turi Barnabás: A fiataalkorúak bíróságának eljárása, annak sajátosságai. Forrás: ujbtk.hu

Panovits vs. Ciprus ügy Forrás: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-90244%22%5D%7D>

T vs. UK ügy Forrás: <https://archive.crin.org/en/library/legal-database/t-and-v-v-united-kingdom.html>

1991. évi LXIV törvény az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény kihirdetéséről

ENSZ Gyermekjogi Bizottság 24. sz. Általános Kommentár

1993. évi XXXI. tv. az Emberi Jogok Európai Egyezményének kihirdetéséről

Az Európai Parlament és Tanács a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról című 2016/800 (EU) irányelv

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

2013. évi CCXL. törvény a Büntetés végrehajtásról

2017. évi XC. törvény a Büntetőeljárásról